

ZSÓTÉR BRIGITTA*

Egy dél-békési település, Mezőhegyes víz- és csatornaellátottságának vizsgálata 1990 és 2006 között

Summary

The aim of the research was to find answer to the following question: did a small town (Mezőhegyes) in the southern part of County Békés manage to keep up with the other towns of the county in terms of sewerage in the period between 1990 and 2006? Regarding the length of the sewerage per one km of the public water network Mezőhegyes has never belonged to the towns with the best sewerage. It was the 12th on the list of twelve towns in 1990, the 7th on the list of seventeen in 2001, and in 2006 it was the 11th in the rank of eighteen towns. Considering the data of the sewerage it can be ascertained that Mezőhegyes could not reach even the average level of the towns in Békés from this point of view.

1. Bevezetés

Ha egy terület gazdasági fejlődését akarjuk minősíteni, a termelősféra vizsgálatán túl hangsúlyt kell fektetnünk a terciér szektor szerepére (ABONYINÉ PALOTÁS J. 1980). A szolgáltatási szektor feladata elsősorban az ott élő lakosság életszínvonalának szakadatlan emelése (Abonyiné Palotás J. 1981).

Ezen belül napjainkban egyre fontosabb szerepet kap környezetvédelmi és főként közegészségügyi okokból a vízellátás és a szennyvízcsatornázás (Gál J. 2000). A települések fejlettségi szintmérője is a csatornázottságának mértéke. A gyakorlatban hogy valósul meg? Az egyesített rendszerű csatornahálózatban a szennyvizet a házi ipari bekötő csatornán, valamint az ütterületi vízelnyelő aknához csatlakozó bekötőcsatornán vezetik le. A szennyvíz mellék gyűjtőcsatornákon keresztül a főgyűjtő csatornába folyik. Innen szennyvíztisztító telepre jut, ahol több szinten megtisztítják.

A kutatás célja, annak vizsgálata, hogy egy dél-békési kisváros, Mezőhegyes az 1990-2006 közötti időszakban a csatornázottság szempontjából lépést tudott-e tartani Békés megye városaival. Vizsgálom az egy km közüzemi vízhálózatra jutó közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hosszának változását, valamint, hogy a lakások hány%-a volt a közüzemi csatornahálózatba bekapcsolva az adott időszakban. Ezeket a megye városainak megfelelő adataival összevetem, majd rangsort állítok a települések között. A vizsgálatot alapvetően KSH adatokra alapozom.

2. Kutatási eredmények

A településen természetes folyóvíz nem lévén a fűrt kutak létesítése vált szükségessé. A munkálatokat már az 1880-as években megkezdték. 1904-ben építették meg az első vízvezeték-hálózatot. A közterületi kifolyók a város területén biztosítják az ivóvízellátást. A 90-es évek legelején 57 kifolyó üzemelt. 1994-től már csak 42 látta el a funkcióját, mivel 15 kifolyót gazdasági okok miatt megszüntettek. 1998-ra a kifolyók száma 65-re emelkedett, napjainkban 79 működik. A város szennyvíztisztító telepe 1975-ben készült el, melynek kapacitása 1350 m³/nap.

* Tudományos segédmunkatárs – Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar.

A Mezőhegyesi Cukorgyár vízellátásának biztosítására 1889-ben 92 km hosszú élővíz csatornát építettek, amely a Marosból szállította a répamosó vizet (Tokovics J.–Vitay J. 1989). Ezek a munkálatok tulajdonképpen a Száraz-ér szabályozásával egy időben történtek (Gazdag L. 1964).

Dövény Zoltán és Kovács Zoltán (1991) megállapították, hogy Mezőhegyes belterületén 1990 év elején lakások 91,5%-ában, a külterületen, a majorokban a lakások 72%-ában volt bevezetve a víz.

2001-ben az összes lakás 81,7%-ába volt vezetékes ivóvíz. Sajnos népszámlálási körzetenkénti adatbázis hiányában nem tudom a külterületi, ezen belül a majoronkénti helyzetet felmérni. Feltehetően ott vannak olyan lakások, amelyekbe nincs bevezetve a víz. Becsei (1993) is megemlíti, hogy a majorok infrastrukturális ellátásában lényeges fejlődés történt, de még elmarad a napjainkban elvárhatótól.

Az egy lakosra jutó évi vízfogyasztás szempontjából Mezőhegyes 1990-ben az akkor még csak 12 békés megyei város rangsorában az 1. helyet foglalta el, tehát itt volt a legnagyobb a vízfogyasztás. 2001-re nőtt a békés megyei városok száma 17-re, ebben a rangsorban is az 1. helyet foglalta el Mezőhegyes. Részletesen az 1. táblázat mutatja. Mi lehet ennek a magyarázata? A Mezőhegyesi Ménesbirtok Rt. tulajdonában van a település lakásállományának jelentős hányada. Ezekben a szolgálati lakásokban vízmennyiség-mérőket csak az elmúlt néhány évben szereltek fel. Addig az ott élők csak vízdíj átalányt fizettek. Ebből következett, hogy korábban még a veteményes kertet is ivóvízzel öntözték, ezáltal igen jelentős volt a vízfogyasztás. 2006-ban már 18 város volt a megyében, ekkor már az egy lakosra jutó évi vízfogyasztás szerint már csak az 5. helyen szerepelt Mezőhegyes. Ez egyrészt a vízmennyiség-mérők felszerelésének köszönhető, másrészt a megyében nőtt a városok száma.

1. táblázat. Egy lakosra jutó évi vízfogyasztás (m³), valamint egy km közüzemi vízhálózatra jutó közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza(m)

Város	Egy lakosra jutó évi vízfogyasztás, m ³			Egy km közüzemi vízhálózatra jutó közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat, m		
	1990 ^{a)}	2001 ^{a)}	2006 ^{b)}	1990 ^{c)}	2001	2006
Békéscsaba	55,2	30,6	35,3	398,6	265,5	285,1
Battonya	58,7	24,7	29,2	221,2	220,8	238,5
Békés	43,7	29,1	33,3	201,2	592,6	813,0
Csorvás	31,7	30,5	31,9	37,6	459,6	1220,2
Dévaványa	37,5	24,8	29,6	–	548,2	756,1
Elek	38,9	30,0	30,1	73,0	344,4	525,7
Füzesgyarmat	42,0	25,5	28,7	89,0	186,5	137,4
Gyomaendrőd	39,9	22,8	25,9	264,0	293,3	1091,4
Gyula	58,1	39,2	38,5	542,3	449,4	674,3
Mezőberény	34,0	24,7	28,1	236,8	297,3	572,7
Mezőhegyes	90,2	46,1	32,8	111,7	353,5	507,6
Mezőkovácsháza	40,4	25,8	29,7	262,1	262,1	708,6
Orosháza	50,7	31,5	33,0	436,4	368,7	388,0
Sarkad	49,1	27,4	30,4	114,8	305,4	648,0
Szarvas	38,1	27,9	30,2	614,3	670,9	609,6
Szeghalom	55,6	32,8	29,3	234,9	347,1	500,8
Tótkomlós	44,4	30,7	31,6	57,6	151,0	235,7
Vésztő	30,9	23,3	27,4	96,5	233,7	301,7

Forrás: KSH

^{a)} Háztartásoknak szolgáltatott víz

^{b)} A lakosságnak szolgáltatott víz

^{c)} csapadékcatornával együtt

2. táblázat A közütemi csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (1990–2006) (%)

Település	A közütemi csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya, %																
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Battonya	4,0	4,1	4,1	4,1	4,2	4,3	4,4	4,7	4,7	4,9	..	5,1	8,5	8,6	8,6	9,0	9,1
Békés	16,3	16,3	16,3	16,3	26,1	26,6	26,9	27,1	28,0	29,0	..	50,5	71,1	82,6	87,5	89,1	90,2
Békéscsaba	48,8	50,3	50,6	50,7	50,8	50,8	50,5	50,9	51,5	51,9	..	52,2	53,1	53,0	53,4	53,4	53,5
Csorvás	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,7	..	5,7	8,2	9,9	10,6	97,8	50,6
Déaványa	-	1,0	1,0	2,0	2,5	4,8	12,3	30,6	33,9	34,3	..	42,3	44,4	47,4	55,6	57,3	60,8
Elek	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,5	7,3	..	11,1	35,5	38,1	41,4	44,2	53,5
Füzesgyarmat	6,4	7,3	7,3	7,6	7,5	7,5	7,5	7,5	7,6	11,9	..	12,2	12,5	12,8	14,8	17,2	17,3
Gyomaendrőd	15,4	15,9	16,4	17,0	17,0	18,2	18,5	18,8	20,2	20,7	..	22,1	40,7	49,8	58,5	60,1	61,1
Gyula	38,7	39,6	41,3	44,0	45,7	47,3	47,9	50,9	52,1	55,3	..	62,0	64,9	67,6	67,7	70,7	88,7
Mezőberény	14,2	14,4	15,1	15,3	15,7	15,8	16,5	17,1	19,9	20,6	..	21,9	37,7	40,4	62,1	63,6	65,1
Mezőhegyes	33,2	33,2	33,0	32,9	32,8	32,8	32,8	32,8	32,8	35,4	..	38,5	40,1	41,6	42,3	43,3	45,6
Mezőkovácsháza	14,7	14,4	14,5	14,5	14,4	14,5	14,6	14,7	14,9	15,1	..	15,5	19,8	23,4	23,5	24,2	24,2
Oroszáza	32,2	32,3	32,6	32,7	31,9	32,3	32,4	32,9	34,4	36,5	..	44,3	45,9	46,8	51,1	52,9	56,7
Sarkad	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8	6,7	7,9	8,2	6,7	8,3	..	14,5	17,1	21,3	46,5	51,2	53,0
Szarvas	27,2	28,7	32,2	33,2	33,9	34,4	36,4	40,4	41,9	42,3	..	45,7	46,9	47,4	57,2	60,0	62,9
Szeghalom	25,1	24,8	24,7	24,7	24,7	24,8	24,7	24,9	25,3	27,3	..	36,9	42,7	46,4	58,3	74,9	79,9
Tótkomlós	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3	9,3	11,7	..	14,7	15,0	15,4	15,4	16,2	16,6
Vésztő	1,1	1,1	1,3	1,5	1,4	2,1	2,1	2,3	6,5	7,3	..	8,9	9,8	10,8	21,7	23,8	24,2
Települések összesen	27,0	27,6	28,3	28,8	29,7	30,2	30,7	32,2	33,2	34,6	..	39,5	44,6	47,1	52,1	55,9	58,5

Forrás: KSH

Az egy km közüzemi vízhálózatra jutó közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hosszát tekintve Mezőhegyes az 1990-2006 közötti időszakban a vizsgált települések közül sosem volt a legjobban csatornázottak között. Az 1990-es 12-es listán 12. volt, a 2001-es 17-es listán 7. és 2006-ban a 18 város rangsorában 11. A részletes adatokat lásd a 2. táblázatban. 1990-ben az egy km közüzemi vízhálózatra jutó közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza a megye városokban átlagosan 296,3 m volt, Mezőhegyesen ettől jóval kevesebb 111,7 m. 2001-ben a megyei városok átlagos értéke 354,1 m volt, ettől Mezőhegyes már nem jelentős mértékben maradt le (353,5 m). 2006-ban a megyei városi átlag 508,7 m volt, Mezőhegyesen 507,6 m.

2006-ban a mezőhegyesi lakások 45,6%-a a közüzemi csatornahálózatba be volt kapcsolva, ez a megyei városok átlagától (58,5%) negatív irányban tér el. A közüzemi csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányát tekintve 2006-ban a megye városainak rangsorában Mezőhegyes a 13. helyet foglalta el. Megelőzte Mezőkovácsházát (24,2%), Vésztőt (24,2%), Füzesgyarmatot (17,3%), Tótkomlóst (16,6%) és Battonyát (9,1%). 2006-ban Békésen a lakások 90,2%-a be volt kötve a közüzemi csatornahálózatba, ezzel Békés megye legjobban csatornázott városa volt.

3. következtetések, javaslatok

A vízellátás, valamint a csatornázottság adatait tekintve megállapítható, hogy a vizsgált időszakban (1990-2006) Mezőhegyes e tekintetben a békés megyei városok átlagos színvonalát sem érte el. Annak érdekében, hogy a jövőben minél több lakás be legyen kapcsolva a közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba a helyi önkormányzat anyagi jellegű támogatást nyújt a lakástulajdonosoknak.

Irodalomjegyzék

- Abonyiné Palotás J. (1980): A dél-alföldi tervezési-gazdasági körzet infrastrukturális ellátottságáról. Földrajzi Értesítő XXIX. évf. Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest, 95–101.
- Abonyiné Palotás J. (1981): Az infrastruktúra területi rendszerei. Földrajzi közlemények, Magyar Földrajzi Társaság, Budapest, 145–150.
- Becsei J. (1993): Mezőhegyes településmorfológiai jellemzői. Földrajzi Értesítő XLII. évf. Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest, 193–223.
- Dövényi Z.–Kovács Z. (1991): A lakás- és kommunális ellátottság alakulása Mezőhegyesen. Mezőhegyes helyzete az önkormányzásra való átállás idején. MTA Földrajztudományi Kutató Intézete, Budapest, 87–97.
- Gál J. (2000): *Ču akvo estas valora? (Érték-e a víz?)*, Medicina Internacia Revuo, vol. 19, numero 1, Junio 2000, Krakow, Pollando, ISSN 0465-5435, pp. 16–18.
- Gazdag L. (1964): A Száraz-ér vízrendszere. Földrajzi Értesítő XIII. évf. Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatócsoport, Budapest, 367–374.
- Tokovics J.–Vitay J. (1989): A 100 éves Mezőhegyesi Cukorgyár. Interpress, Budapest.